

MIKIEL ANTON VASSALLI...

PROFESSUR TAL-ILSNA ORJENTALI

Patri HERMAN DUNCAN

F'pajjiżna kellna u għad għandna nies li jhobbu hafna l-ilsien Malti. Il-lum se nitkellmu dwar Mikiel Anton Vassalli li hadem kemm felaħ biex l-ilsien Malti jigi 'l quddiem, skont kif nafu dwaru mill-poeta Ninu Cremona.

Vassalli twieled nhar il- 5 ta' Marzu 1764 gewwa Haż-Żebbuġ, iben Gabriel u Katarina Vassallo. Huwa gie mghammed mill-kappilan ta' raħal twelidu Dun Franġisk Grima. Fil-magħmudija semmewh għall-missier missieru Mikiel u t-tieni isem kien għall-missier ommu, Antonio Magro. Ftit li xejn nafu dwar il-familja u t-trobbija tiegħu għajr li kellu żewġ hutu Saver u Marcella. Vassalli mietlu missieru meta kellu 6 snin u ommu reggħet żżewġet lil Gejtanu Mifsud fl-1770. Dan il-bniedem kien haddiem tar-raba'. Skont it-tagħrif li għandna Vassalli dahal is-seminarju tal-Imdina izda ma kompliex. Hemm min jgħid li sakemm Vassalli kellu 17-il sena ma kien jaf bl-ebda lsien hlief il-Malti. Wara ftit żmien telaq jistudja Ruma biex jissokta fit-tagħlim.

Jingħad li meta kien Ruma huwa qagħad jifli l-għamla

tal-ilsien Malti u jfassal alfabet. L-ewwel xogħol li hareġ kien "L-alfabeto Maltese spiegato in lingua Maltese ed Italiano" li kien gie stampat gewwa Ruma fl-1790. Għamel ukoll dizzjunarju Malti u pubblikazzjoni fuq il-grammatika, fejn kellu jitgħallem l-Għarbi u lingwi semitiċi oħra. Mid-Dahla tal-Grammatika Maltija bil-Latin (1791) u minn dik tal-Grammatika li hareġ fl-1827 niehdu li l-ewwel alfabet Malti, magħmul b'ittri fonetiċi fuq dak ta' lsna semitiċi bħall-Malti, kien minnu msawwar sa mill-1788. Fl-1791 hareġ il-Grammatika Maltija bil-Latin taħt l-isem ta' "Mylsen Phoenico - Punicum sive Grammatica Melitensis."

F'Awwissu tal-1792 Vassalli niżel Palermo fejn hadem fuq 3 epigrafi ta' oqbra miktubin bl-Għarbi taħt l-isem "Tria Monumenta Lapidaria Sepulcralia Kufico-Arabico-Sicula..." Dawn il-lapidi kienu jinsabu gewwa Palermo fid-dar ta' ċertu Antonio Magnasco u meħuda fil-Bibjoteka tas-senat ta' Palermo.

Skont dokumenti li nafu bihom jidher li fis-sajf tal-1797 Vassalli kien jinsab

Malta fejn kien imdeffes f'tixwix li kien hawn kontra l-Ordni u milli jidher ukoll kien ilu hawn biċċa żmien sewwa għaliex madwaru kellu bosta nies li kienu qegħdin jgħinuh u għamluh kap tagħhom.

Vassalli dak iż-żmien kien magħruf hawn Malta bħala raġel veru għaref mixgħul b'hegga kbira li kellu l-isbah ħsibijiet għal pajjiżu. Għalhekk xi Maltin i kienu mdejġin bil-ħakma tal-Ordni, u oħrajn, imsejħin tal-Partit Gakbin, għażluh biex taħt iċ-ċirkostanzi koroh ta' dawk iż-żminijiet isewwi 'l Malta billi ssir tibdil fil-gvern ta' Malta.

Għalhekk f'dak iż-żmien il-vokabolarju tiegħu beda jinbiegħ u jinxtered iktar. Izda Vassalli qatt ma kellu f'rasu li jehles mill-gvern tal-Ordni.

Izda għall-gid ta' gżiritna l-Maltin ikollhom il-jedd li jisthoqqilhom bħala nazzjon u li jinfethu għall-kummerċ ma' artijiet u qawwiet li minnhom Malta setgħet tikseb iktar gid.

L-isem tiegħu fil-grajjiet ta' pajjiżna jidher biss fl-aħħar żminijiet tal-Ordni izda dan nafuh biss mill-Kanonku Fortunat Panza-

vecchia. Wara li daħlu l-Franċiżi u telqu minn Malta isem Vassalli ma deher f'ebda pagna ta' grajjitna. Izda wara l-istudji tiegħu biex jaqdi x-xewqat ta' hbiebu, kellu jbati saħansitra l-habs, guh u fl-aħħar turufnament għall-madwar 19-il sena.

Wara s-sentenza i tawh il-Franċiżi nafu biss li huwa telaq minn Malta fuq bastiment Grieg u niżżluh fl-art ta' Salerno. Vassalli reġa' lura Malta wara li dam turufnat xi ghoxrin sena gewwa l-art ta' Franza. L-ewwel tagħrif li hemm tal-migja tiegħu lura lejna pajjiżna tinzab fil-gazzetta tal-Gvern tal-1820 fejn kien hemm reklam għal-lezzjonijiet tal-privat tal-Franċiż minn Vassalli.

It-tibdil li sab hawn Malta kienet haġa li ma tantx setgħet timlielu u tfarraġlu qalbu. Fortunatament sab bniedem li wera wiċċ hanin lejha u kien ta' għajjnuna fiż-żmien il-bqija ta' haġtu. Dan kien John Hookham Frere li kien gie joqghod Malta fis-sena 1821 minhabba saħħet martu. Hookham Frere kien bniedem intellettuali u kellu hafna karigi għolja fosthom ambaxxatur pleni Potenzjarju tal-Portugall u

ministru Ingliż fi Spanja. Wara li telaq mill-ħajja diplomatika kien ta ruħu għat-traduzzjoni ta' poeti Latini u Griegi, fosthom l-iktar għat-traċuzzjoni tal-kummiedji ta' "Aristofane" li tlieta minnno stampahom l-ewwel ħarba fl-Istamperija tal-Gvern ta' hawn Malta biex iqassamhom fost il-hbieb.

Dan sar ħabib ma' Vassalli u flimkien wettqu bosta xogħlijiet. Bis-saħħa ta' Frere, Vassalli sab kariga gewwa l-Università ta' Malta bħala Professur tal-Ilsna Orjentali fejn għal xi żmien ta lezzjonijiet tal-Malti wkoll. Bejn l-1823 u l-1825 għamel traduzzjoni bil-Malti tal-erba' Vangelji. Fl-1825 Vassalli kien hejja edizzjoni għdida bit-Taljan ta' Grammatika Maltija li fihom kien għabar il-lezzjonijiet kollha li hu kien laħaq ta fil-kors tal-Malti fl-Università. Insibu wkoll li qaleb għall-Malti diversi kotba tal-Iskrittura. Fl-aħħar żminijiet ta' haġtu jidher li hareġ Lexicon li kien gie stampat għand il-Propoganda Fide f'Ruma.

Huwa għadda għall-ħajja ta' dejjem fit-12 ta' Jannar 1829 gewwa Malta meta kellu 65 sena.